

**MEDIA.
KASVATUS.
SEURA**

**Tietoa ja työkaluja
monilukutaidon
vahvistamiseen**

Mikko Hautakangas • mikko.hautakangas@mediakasvatus.fi

Mediakasvatusseura?

- **Mediakasvatuksen asiantuntijajärjestö ja valtakunnallinen nuorisoalan palvelujärjestö.**
- Edistämme ja kehitämme **mediakasvatusta** Suomessa.
- Kohderyhmänä erityisesti **lasten ja nuorten kanssa toimivat ammattilaiset.**

Mitä teemme?

Koulutamme, jaamme tietoa, tuotamme materiaaleja, teemme yhteistyötä ja vaikuttamistyötä yhdessä eri toimijoiden kanssa

Mistä löytää?

[Mediakasvatus.fi](https://mediakasvatus.fi)

→ Tietoa **mediakasvatuksesta** sekä **työvälineitä ja materiaaleja** sen toteuttamiseen.

Meidät löytää myös somesta!

Facebook, Instagram, Twitter, LinkedIn & YouTube

Monilukutaitoa vahvistamassa -hankkeen taustaa

Kenelle?

- Monilukutaitoa vahvistamassa -hanke on saanut rahoituksensa osana Opetushallituksen **Lukuliike-ohjelmaa** ajalle 2022-2023
- Hanke tarkastelee **monilukutaidon ja hyvinvoinnin välistä yhteyttä** ammattiin opiskelevien nuorten keskuudessa
- Hankkeen tavoitteena on lisätä tarkoituksenmukaista tukea monilukutaidon ohjaamiseen ja omaksumiseen **ammattioppilaitoksissa**

Mitä tehtiin?

- Ammattiin opiskelevien nuorten osallistaminen **kyselyin** syksyllä 2022:
 - yht. 622 vastaajaa eri puolilta Suomea
 - pitempi kysely opettajien johdolla, sisälsi **taitotehtäviä** (n=514)
 - lyhyempi täydentävä verkkokysely (n=108)
- Monilukutaitoa opettavien **opettajien** haastatteluja
- **Materiaalien** tuottaminen:
verkkotehtävät, työpajamallit, selvitys ja infograafit
<https://mediakasvatus.fi/materiaali/monilukutaitoa-vahvistamassa-materiaalit/>
- Syksyllä 2023 **selvityksen** julkaisu,
työpajamallien pilotointi (80 nuorta, 5 oppilaitosta),
koulutusta opettajille

Monilukutaito?

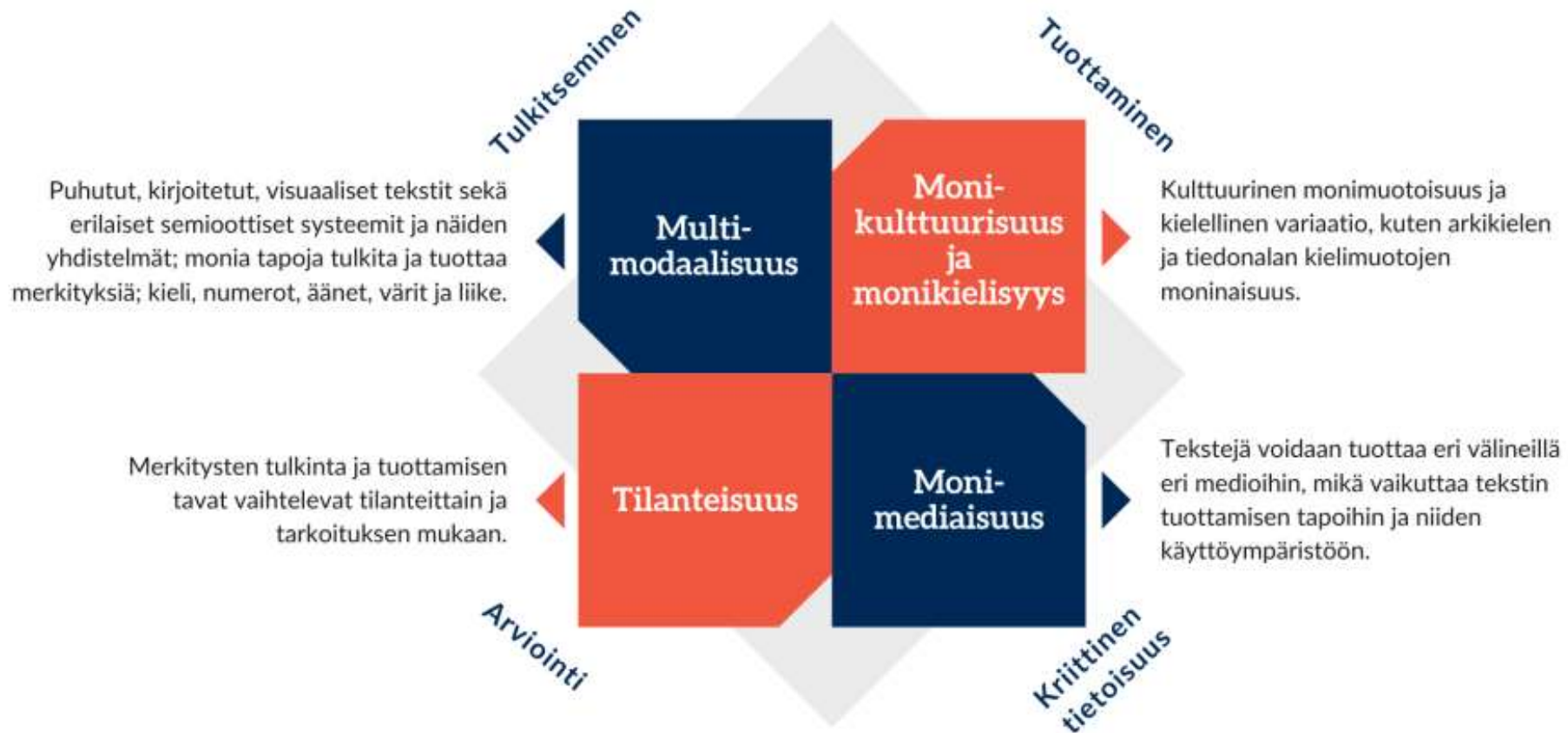

Monilukutaito on:

- kykyä toimia tilanteen edellyttämällä tavalla monimuotoisten tekstien kanssa,
- taitoa ymmärtää ja tuottaa tekstejä eri alustoilla ja erilaisin tilanteeseen sopivin tavoin,
- tietoisuutta siitä, että tekstit heijastavat laatimiskontekstinsa arvoja, tarkoituksia ja näkökulmia,
- valmiutta tarkastella tekstejä kriittisesti.

<https://lukuliike.fi/kansallinen-lukutaito-ohjelma/kansallinen-lukutaitostrategia-2030/>

Monilukutaito

Monilukutaito on:

- Matka Egyptiin (Sara Sintonen)
<https://mediametka.fi/oppimateriaali/monilukutaito/>
- “Monilukutaito tulee ymmärtää osaamisen, toimijuuden, osallisuuden ja kulttuurisen sivistyksen näkökulmista.”
- “Monilukutaidon taustalla on laaja tekstikäsitys, joka tarkoittaa sitä, että teksteillä viitataan sanallisten, kuvallisten, numeeristen, auditiivisten ja kinesteettisten merkkijärjestelmien sekä näiden yhdistelmien avulla tuotettuihin sisältöihin.”

Monilukutaito on:

- yleissivistystä,
- itsetuntemusta,
- keinoja pärjätä medioituneessa arjessa.

Digihyvointi?

**Digihyvointi on yksilön kokonaisvaltaisen
hyvinvoinnin toteutumista media-arjessa**

- Fyysinen: aivot ja kuormitus, uni, liikkuminen...
- Sosiaalinen: vuorovaikutus, suhteet, osallisuus
- Psykykinen: tunteet, mieliala, mielenterveys

[Digihyvoinnin jäljillä - Mediakasvatusseura ry](#)

[Media minuuden vahvistajana - Mediakasvatusseura ry](#)

[Digihyvointi-testi - Nuortennetti](#)

- Digi-Hyve-hanke, Oulun yliopisto: DigiWellPRO-verkkokoulutus
<https://www.oulu.fi/fi/projektit/digi-hyve>
- **Mona Moisala**, psykologian tohtori, aivotutkimuksen asiantuntija:

Vinkit opettajalle

- Oppilaalta on paljon vaadittu osata itse säädellä kännykän käyttöä: yhteiset säännöt ja käytännöt auttavat rajaamaan häiritsevää käyttöä oppitunneilla
- Multitasking, keskeytykset ja hälyisä ympäristö vaikeuttavat keskittymistä → pyri rauhoittamaan ympäristö kun ollaan tärkeän asian äärellä
- Ihmiselle luontaista keskittyä n. 20min putkeen → huolehdi tauoista oppitunneilla
- Kannusta oppilaita opettelemaan itsehavainnoinnin taitoja: minkälainen olo on kun kännykkä koko ajan piippailee? Entä miltä tuntuu tiktokin selaamisen jälkeen?
- Avaa nuorille somealustojen toimintamekanismeja, herätä kapinahenkeä
- Unen parantamiseen motivointi: mm. koulun yhteiset kilpailut ja haasteet

- ❖ Suunnattu sekä vanhemmille että ammattilaisille
- ❖ Suomalaisten tutkijoiden tuottama yleistajuinen artikkelikokoelma
- ❖ Aiheita mm. älylaitteet ja uni, empatia, aivojen kehitys, oppiminen, pelaaminen...

Digihyvinvointi ja monilukutaito?

Mediakasvatus antaa valmiuksia ja taitoja

- tunnistaa media-arjen vaikutuksia omaan hyvinvointiin
- huolehtia omista rajoista ja tehdä tietoisia ratkaisuja
- osallistua mediassa ja mediaan omien tavoitteiden saavuttamiseksi
- ratkaista hyvinvointiin liittyviä haasteita

Kasvatustieteen professori Katariina Salmela-Aro:

Digitaitojen ja digivalmiuksien saavuttaminen on nykymaailmassa **yksi nuoruuden keskeinen kehitystehtävä**, jonka avulla saavutetaan muita kehitystehtäviä (esim. identiteettityö)

[Psyykinen hyvinvointi media-arjessa | Psyykinen hyvinvointi media-arjessa -video - Mediakasvatusseura ry](#)

Viisi näkökulmaa monilukutaitoon

MONILUKUTAIDOA VAHVISTAMASSA

Monilukutaitoa vahvistamassa -hankkeessa käsiteltiin monilukutaitoa medialukutaidon näkökulmasta ja keskityttiin kuvassa esiteltyihin aiheisiin.

**Keskustelua:
monilukutaito ja
digihyvinvointi
työssäsi?**

**Monilukutaitoa
vahvistamassa -hanke?**

Kenelle?

- Monilukutaitoa vahvistamassa -hanke on saanut rahoituksensa osana Opetushallituksen **Lukuliike-ohjelmaa** ajalle 2022-2023
- Hanke tarkastelee **monilukutaidon ja hyvinvoinnin välistä yhteyttä** ammattiin opiskelevien nuorten keskuudessa
- Hankkeen tavoitteena on lisätä tarkoituksenmukaista tukea monilukutaidon ohjaamiseen ja omaksumiseen **ammattioppilaitoksissa**

Mitä tehtiin?

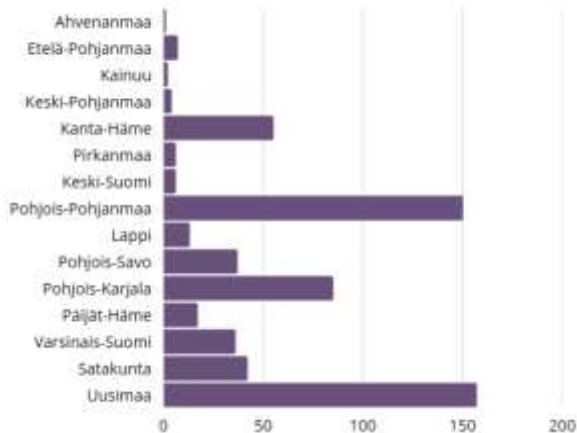
- Kyselyt + opettajien haastattelut → **selvitys**
- **Materiaalit** vapaasti otettavissa käyttöön Mediakasvatusseuran verkkosivuilta: verkkotehtävät, työpajamallit, selvitys ja infograafit
- Syksyllä 2023 **selvityksen** julkaisu, **työpajamallien** pilotointi (80 nuorta, 5 oppilaitosta), **koulutusta** opettajille ym. kasvattajille

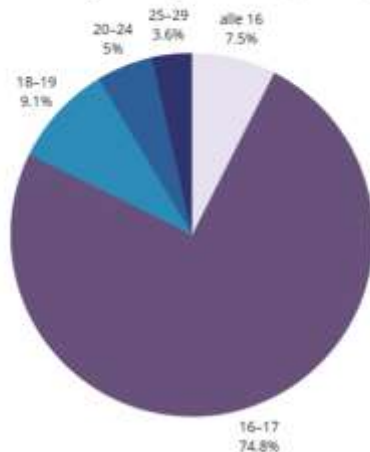
Kuinka kysely tehtiin?

- Ammattiin opiskelevien nuorten (< 29 v.) osallistaminen **kyselyin** syksyllä 2022:
 - yht. 622 vastaajaa eri puolilta Suomea
 - pitempi kysely opettajien johdolla, sisälsi **taitotehtäviä** (n=514)
 - lyhyempi täydentävä verkkokysely (n=108)
 - erilaisia kysymyksiä (likert, monivalinta, avoimet kysymykset)
- Monilukutaitoa opettavien **opettajien** haastatteluja

Vastaajat maakunnittain (N=618)

Vastaajien ikäjakauma (N=616)

Monilukutaitoa vahvistamassa

Selvitys ammattiin opiskelevien nuorten monilukutaidosta

SISÄLLYS

Tiivistelmä

- 1 Johdanto
- 2 Taustatietoa kyselystä
- 3 Kysely ja tulokset aihealueittain
 - 3.1 Informaatiolukutaito
 - 3.2 Sosiaalinen media ja vuorovaikutus
 - 3.3 Kuvanlukutaito ja tuottaminen
 - 3.4 Osallistuminen
 - 3.5 Turvallisuus
- 4 Johtopäätökset

Lähteet

Kolme johtopäätöstä

Nuorilla on vahva luottamus omiin monilukutaitoihin.

- Nuorten luottamus omiin taitoihin korkealla, mutta tehtävät osoittavat myös kehittämisen tarvetta
- Useimmat kertovat oppineensa omat mediataitonsa itsenäisesti kokeilemalla – ei koulussa
- Mediataitojen tärkeys tunnustetaan, mutta kehittämisen tarpeessa ovat ensisijaisesti muut nuoret?
- Nuorten ja aikuisten mediamaailmat toisistaan erillään?
- Tarvitaan **puhuttelevia** työkaluja ja oivalluttavaa motivointia

Somessa kuin kalat vedessä – hyvässä ja pahassa

- Nuorten omissa kokemuksissa somen ja verkkokulttuurin positiiviset puolet korostuvat: some tuottaa iloa, tukea oman elämän haasteisiin, yhteyttä muihin, välittää tietoa
- Verkkomaailmaan liittyviä huolia tunnistetaan, mutta monien mielestä ”netissä nyt vaan on semmoista” – nettikulttuuri näyttäytyy ympäristönä, jossa on opittava pärjäämään

→ Tarvitaan työkaluja, jotka hyödyntävät ja **vahvistavat** mediakäytön positiivisia potentiaaleja - samalla kun tuetaan negatiivisten ilmiöiden käsittelyssä

Nuoria laidasta laitaa

- Monissa kysymyksissä vastaukset jakautuvat melko tasaisesti
- Myös avovastauksissa erot näkyvät
- = Nuoret eivät ole yhtenäinen ryhmä, ja ammattiin opiskelevien keskuudessa erot jopa peruskoulua suurempia
- Tarvitaan **monenlaisia** työkaluja ja kohtaamisen kanavia!

Havaintoja syksyn pilotoinneista

Selvityksen havainnot toistuivat

- **“Kaksi maailmaa”** näkyi myös pilotoinneissa - nuoret elävät toinen käsi puhelimella ja kokevat hallitsevansa sen maailman; opettajien ymmärrystä haastetaan, erillisyyks on nuorille resurssi
- **Erot** ryhmien ja nuorten välillä suuria - mediataitojen lähtötaso, keskittymiskyky, motivoituminen tehtäviin vaihtelee paljon (yhteistyö opettajien kanssa auttaa niin valmistelussa kuin toteutuksessa!)
- Motivointi onnistuu, kun puhutellaan nuorten omaa kokemusmaailmaa: omat opinnot, meemit - **kuunteleminen** ohjaamisen avainroolissa
- **Mitä vaan voi tapahtua** - paloharjoitus, puuttuvat opiskelijat, kiire bussille...
- Ainakin työpajojen vetäjän monilukutaitoa koetellaan ja vahvistetaan! ;) (Mediataitoviikon lehteen tulossa **itsereflektiota**)

**Kysymyksiä,
kommentteja?**

Työkalupakki

Työkaluja monilukutaidon vahvistamiseen

Monilukutaitoa vahvistamassa -työkalupakki sisältää monilukutaitoa vahvistavia materiaaleja nuorille sekä heidän opettajilleen/ohjaajilleen. Tämän erityisesti ammattioppilaitoksissa opiskeleville ja ammatillisille opettajille suunnatun materiaalikokonaisuuden tavoite on vahvistaa nuorten monilukutaitoa, lisätä ymmärrystä monilukutaidon ja hyvinvoinnin yhteyksistä sekä tarjota ammatillisille opettajille toimivia työkaluja ja välineitä nuorten monilukutaitoa vahvistavan opetuksen toteuttamiseen erityisesti YTO-aineissa.

Verkko tehtävät nuorille

Kokonaisuuden verkkotehtävät sopivat nuorten itsenäiseen työskentelyyn. Tehtävät on jaettu viiteen eri teemaan, joista jokainen sisältää 2–3 tehtävää.

Työpajamallit opettajille/ohjaajille

Monilukutaitoa vahvistamassa -työpajamallit helpottavat opettajien/ohjaajien työtaakkaa tarjoamalla valmiita työpajajajeita ja materiaaleja monilukutaitoon liittyvien teemojen käsittelyyn nuorten kanssa.

Selvitys ja infograafit

Hankkeessa tehty selvitys ammattioppilaitoksissa opiskelevien nuorten monilukutaidosta sekä selvityksen pohjalta luodut infografiikat tarjoavat tietoa monilukutaidosta ja antavat tukea sen vahvistamiseen. Selvitys ja infografiikat julkaistaan syksyllä 2023.

Tunnista disinformaatio

INFOGRAAFIOLUKUTAITO

Työpajassa opitaan yhdessä, mitä disinformaatio, misinformation ja valeuutiset ovat sekä harjoitellaan mediasisältöjen luotettavuuden arviointia.

TÄSTÄ TYÖPAJAAAN 1 →

Hyvän somekäytön perusteet

SOSIAALINEN MEDIA JA
VUOROVAIKUTUS

Työpajassa harjoitellaan vuorovaikutustaitoja, pohditaan puhelimen käyttöä eri tilanteissa sekä sitä, mitä on hyvä ja asiallinen someviestintä.

TÄSTÄ TYÖPAJAAAN 2 →

Tarinoiden ja kuvien vaikutus

KUVANLUKUTAITO JA TUOTTEAMISEN

Työpajassa perehdytään erilaisiin vaikuttamisen keinoihin, pohditaan videoiden tarinallisuutta sekä somekuvien luomia mielikuvia ja tulkinnallisuutta.

TÄSTÄ TYÖPAJAAAN 3 →

Nuorilla on asiaa!

OSALLISTUMINEN JA VAIKUTTAMINEN

Työpajassa harjoitellaan osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja sekä vahvistetaan nuorten uskoa omiin mahdollisuuksiin muuttaa maailmaa.

TÄSTÄ TYÖPAJAAAN 4 →

Turvallisesti verkossa

TURVALLISUUS DIGITYMPÄRISTÖSSÄ

Työpajassa pyritään vahvistamaan nuorten taitoja liikkua ja toimia turvallisesti nykytietävän digitaalisissa ympäristöissä.

TÄSTÄ TYÖPAJAAAN 5 →

Ammatilliset opettajat ovat osallistuneet työpajojen kehittämiseen muun muassa pilotoimalla työpajoja niiden suunnitteluvaiheessa.

Vuot sisäs meillä vapaa palaute työpajoista ja ehdottaa kehittämisehdotuksia halutessasi lähettämällä sähköpostia osoitteeseen:

mediakasvatus@mediakasvatus.fi

**Kommentteja ja
kysymyksiä
materiaaleista?**

KIITOS!

mediakasvatus@mediakasvatus.fi

MEDIAKASVATUSSEURA RY

www.mediakasvatus.fi

Pohjoisranta 6, 00170 Helsinki

Twitter: [@mediakasvatus](https://twitter.com/mediakasvatus)

Instagram: [@mediakasvatusseura](https://www.instagram.com/mediakasvatusseura)